

การอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร: กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

Conservation and Development of the Profession of Weaving
Maung Nakhon: A Case Study of Ban Mamuangplaikhan
Community, Tha Ngew Municipality, Muang District,
Nakhon Sri Thammarat Province

ชนะชัย คงปานจิตติมา และ เดโช แชน้ำแก้ว*

Chanachai Kongpanjittima and Daycho Khaenamkhaew

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities and social sciences, Nakhon Sri Thammarat University

* Corresponding Author. Email: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาวิธีการทอผ้ายกของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกบ้านมะม่วงปลายแขนแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้ายกผ้ายกมะม่วงปลายแขน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขนเทศบาลตำบลท่าจิวอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า

1. วิธีการทอผ้ายกของกลุ่มอาชีพบ้านมะม่วงปลายแขน พบว่า มีวิธีเริ่มตั้งแต่การกรอเส้นด้ายที่จะต้องนำไปทำเส้นด้ายพุ่ง เพื่อนำไปหวีด้ายเป็นการแผ่เส้นจากลักษณะที่เป็นกำอยู่ให้กระจายออกเป็นแผ่นเรียบเสมอกัน โดยการนำเส้นด้ายมาร้อยเข้ากับพืม ซึ่งจะร้อยผ่านช่องฟันหวีแต่ละช่องทุกช่อง ๆ แล้วนำเส้นไหมยีนมาผูกต่อกับเส้นด้ายในซี่ฟันหวี โดยการนำมาต่อที่ละเส้นจนหมดจำนวนเส้นยีน เพื่อนำไปต่อตะกอลายซึ่งทำให้เกิดลวดลายในแต่ละเส้น เพื่อที่จะนำมาทอเป็นผืนผ้าที่สมบูรณ์สวยงาม

2. แนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพผ้ายกเมืองนคร พบว่า เป็นการอนุรักษ์ให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมือง นำไปสู่ผลงานการสร้างสรรค์ และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยรวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมกับกลุ่มทอผ้าได้ศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะชีพ เพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่เยาวชน และผู้ที่

สนใจในการทอผ้าเมืองนครนำมาสู่อาชีพเสริมในอนาคต เพื่อเป็นการฟื้นฟูผ้าทอยกดอกชุมชนบ้านมะม่วง
ปลายแขน

สรุปได้ว่า การทอผ้ายกของกลุ่มบ้านมะม่วงปลายแขนได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์
ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกทาง และรวมถึงเป็นการยกระดับของกลุ่มผ้ายก
บ้านมะม่วงปลายแขนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ผ้ายกมะม่วงปลายแขน, การอนุรักษ์; กลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร

Abstract

In this research, to learn how to weave cloth weaving groups excluding Ban mamuangpraikhan
Conservation and development groups who are weaving cloth, lifting the lifting Community of Ban
Mamuangpraikhan. A case study of community Ban mamuangpraikhan Tha Ngio Subdistrict Municipality
Capital district Nakhon Sri Thammarat Province Thailand

The research found that

1. How to weave Community of Ban mamuangpraikhan occupational groups found that. How do I
start spinning yarn from the yarn to be made up? Combs to thread a line stretching from the manner in
which the bundle is to be spread out evenly flat. By bringing the yarn of the beater. Cash easily through
hundreds of teeth, comb through to each and every Naga stayed and bring a silk tie the attached to come
to stand on a tooth comb. By bringing the entire line each the number of warp to continue pattern which
causes the take pattern in each path. So that will be woven into a fabric that is completely beautiful.

2. Approach the conservation and development of occupational groups found that the city made
preservation, a new generation realizes the wisdom in indigenous weaving. Contribute to creative works
and updated to suit the era of wisdom, as well as to promote activities with the weaving group study to
learn the art living expenses. To enhance their skills and knowledge and can develop products and publish
knowledge exchange of youth and those interested in weaving city brings to the profession in the future.
In order to refresh the cloth toy chest, forearm Ban mamuangpraikhan community press.

Conclusion. The weaving of lifting Ban mamuangpraikhan group has developed form a variety of
products. Which can generate income to people in the community, the other way? And also raise the
group's Ban mamuangpraikhan end as well.

Keywords: Ban Mamuangpraikhan Raises; Conservation; Profession of Weaving Maung Nakhon

บทนำ

ในปัจจุบันผ้าถือว่่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่นอกเหนือจากอาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในสังคมเกษตรกรรมตั้งแต่บรรพกาลสืบมา ทุกครัวเรือนจะมีการทอผ้า เพื่อใช้สอยภายในครอบครัว และมีการถ่ายทอด และสั่งสมกรรมวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิกที่เป็นเพศหญิง เพราะการทอผ้าเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ทั้งความขยัน ความอดทน ความพยายาม และความประณีตละเอียดอ่อน แม่ หรือยายจะเป็นผู้ทำหน้าที่อบรม และถ่ายทอดวิชาการกรรมวิธี และประสบการณ์ในการทอผ้าให้แก่บุตรสาวหรือหลานสาว จนสั่งสมเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมทอผ้าได้เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศไทย มาช้านาน กรรมวิธีในการทอผ้ามีขั้นตอนที่ประณีตละเอียดอ่อน กรรมวิธีในการทอผ้าเป็นการกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งซับซ้อน และไม่ซับซ้อน และการทอประเภทที่ทำให้เกิดลวดลายที่สวยงามเกิดจากภูมิปัญญาของผู้ทอ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลวดลายผ้าทอไทยเป็นลวดลายที่เริ่มจากสิ่งที่พบเห็นในธรรมชาติ และนำมาผสมผสานกันลวดลายส่วนใหญ่ มักเป็นลวดลายที่จดจำ และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ (วชิรพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์, 2545)

กลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขนนี้ ได้รวมตัวกลุ่มทอผ้าบ้านมะม่วงปลายแขน เริ่มต้นที่นางสาวละอองบัวเพชร ซึ่งเป็นประธานกลุ่มได้คิดรวบรวมกลุ่มสตรีเกษตรกร เพื่อใช้เวลาว่างจากงานหลักที่เก็บเกี่ยวผลผลิตให้เป็นประโยชน์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 และในปี 2545 ก็จัดตั้ง “กลุ่มผ้าทอลายโบราณบ้านมะม่วงปลายแขน” ขึ้นมา และได้รวบรวมผ้าทอซึ่งเป็นผลงานของชาวบ้านมาจัดทำหน่วยมากมาย ความมีเอกลักษณ์ของผ้าทอโบราณบ้านมะม่วงปลายแขนจนมีชื่อเสียงนั้นมาจาก ผ้าทอลายโบราณ ที่สืบทอดกันมานับว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีค่ายิ่งต่อกลุ่มทอผ้าบ้านมะม่วงปลายแขน ทำให้เป็นผ้าทอที่ยังคงอนุรักษ์ความเก่าแก่แห่งต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน ทั้งความละเอียดอ่อนของลายผ้า สีเส้นซึ่งย้อมด้วยวัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าหาแทบไม่ได้แล้วจึงทำให้ผ้าทอบ้านมะม่วงปลายแขน แตกต่างจากผ้าทอจากที่อื่น (ละออง บัวเพชร, 2559)

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาทอผ้าพื้นบ้าน ภูมิปัญญาทอผ้าพื้นบ้านของบ้านมะม่วงปลายแขนเทศบาลตำบลท่าจิว จังหวัดนครศรีธรรมราชว่าควรจัดประชุมอบรมให้ความรู้ และคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานอาชีพ และช่องทางการตลาด เพื่อการจำหน่ายสินค้าให้ได้มากขึ้น และควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นอาชีพเสริมเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น, 2555)

ดังนั้นจากเหตุผลผู้ศึกษา จึงมีความสนใจเรื่อง ผ้ายกมะม่วงปลายแขน : การอนุรักษ์ และพัฒนา กลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยที่ทำข้อมูลไว้ในบทวิจัยฉบับนี้จะได้ทราบถึงแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพ ตลอดจนถึงวิธีการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิธีการทอผ้ายกของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ดำเนินการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 7 คน ได้แก่ นางละออง บัวเพชร (ประธานกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน) นางมณี บัวเพชร (รองประธานกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน) นางมณี เพชรมาก (สมาชิกกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน) นางอิฉะห์ ธนะมาก (สมาชิกกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน) นางอุไร บัวเกิร์ต (สมาชิกกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน) นางดิยะห์ สุกุลการ (สมาชิกกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน) และนางสมพร แยมกุลเชาว์ สมาชิกกลุ่มผ้ายกมะม่วงปลายแขน
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่เข้ามาสนับสนุน และส่งเสริมกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 คน ได้แก่ นายจิววัฒน์ ไกลกุล (นักพัฒนาชุมชน) จำนวน 1 คน นายวินัย พรหมจันทร์ (อุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช) จำนวน 1 คน นายวิเชียร บุญนำ (พ่อค้าคนกลาง) จำนวน 1 คน นายโสด แยมกุลเชาว์ (ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 1 คน และนายชินกร นาคนาคักดี (นายกเทศบาลตำบลท่าจิว) จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวศึกษาทำความเข้าใจในแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษากำหนดวิธีการ และประเด็นที่สำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้าน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ที่สัมภาษณ์
3. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเอง โดยเตรียมแนวคำถามแบบครอบคลุมทุกรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้า ช่วงแรกของการสัมภาษณ์

จะเป็นคำถามทั่วไป หลังจากนั้นก็จะโยนคำถามเข้าประเด็นที่ต้องการ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และมีความถูกต้องตรงตามความเป็นจริงทุกประการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อขอสัมภาษณ์บุคคลที่บุคคลที่เป็นผู้ผลิต/ผู้ประกอบการทอผ้าของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร วิทยาลัยฯ ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการผ้าทอ โดยจะพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวกับการวิจัย ข้อมูลที่จะได้มีประโยชน์ต่อประชาชนรุ่นหลัง เพื่อเป็นแนวทางเลือกในทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้า ทั้งนี้ให้ผู้สัมภาษณ์มีสิทธิไม่ตอบคำถาม และหยุดการสัมภาษณ์เมื่อใดก็ได้

3. ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ โดยจะพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ ในทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพ ทั้งนี้ให้ผู้สัมภาษณ์มีสิทธิไม่ตอบคำถาม และหยุดการสัมภาษณ์เมื่อใดก็ได้

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลทั้งจากเอกสาร และภาคสนามแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยสรุปเป็นภาพรวม เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลครั้งต่อไป และในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล หากข้อมูลส่วนใดขาดหรือไม่ชัดเจนก็เก็บเพิ่มเติมจนครบถ้วน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อธิบายแบบพรรณนาข้อเท็จจริง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามขอบเขตที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนที่สุด

ผลการวิจัย

1. วิธีการทอผ้ายกของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร วิทยาลัยฯ ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 **ขั้นตอนการกรอเส้นด้าย** พบว่า ขั้นตอนการกรอเส้นด้ายเป็นขั้นตอนการกรอเพื่อไปทำเป็นเส้นด้ายพุ่งขั้นตอนนี้จะต้องนำเส้นด้ายที่ได้มาทำการหมุนเข้ากับระวีง เพื่อที่จะสามารถกรอเส้นด้ายได้อย่างสะดวกต่อมานำเส้นด้ายที่หมุนเข้าระวีง แล้วนำเส้นด้ายมาต่อเข้ากับไนกรอด้วยแล้วช่างทอจะทำการหมุนแกนไน เพื่อที่จะให้เส้นด้ายหมุนมาอยู่ที่แกนไน และหลังจากนั้นนำหลอดด้ายมาติดตั้งไว้ที่หัวแกนไน และนำเส้นด้ายที่หมุนเก็บไว้แล้วมาต่อนำมาผูกไว้กับหลอดด้าย และใช้มือหมุนแกนไนอีกครั้ง เพื่อที่จะทำให้เส้นด้ายหมุนมาอยู่ในหลอดด้ายหมุนจนเต็มหลอดด้ายเป็นอันจบขั้นตอนการกรอเส้นด้าย

1.2 **ขั้นตอนการหวีเส้นด้าย** พบว่า การหวีด้ายคือการแผ่เส้นจากลักษณะที่เป็นกำอยู่ให้กระจายออกเป็นแผ่นเรียบเสมอกัน แล้วม้วนเก็บเข้าแกนของกงพันสำหรับตั้งบนก่ต่อไป จากนั้นจะต้องเอาปลายด้านหนึ่งของกำเส้นยื่นเข้ากับพันหวี ซึ่งมีพันหวี และส่วนกว้างเท่ากับความต้องการแล้วผูกเข้ากับแกน

ของกงพันม้วนด้าย ในการหวีด้ายจำเป็นที่จะต้องใช้ ผู้ปฏิบัติอย่างน้อย 2 คน คนหนึ่งม้วนกงพัน อีกคนใช้พันหวีหวีด้ายให้เรียบร้อย และสม่าเสมอกัน และนำไปซึ่งบนที่สำหรับเก็บตะกอกต่อไป

1.3 ขั้นตอนการร้อยพันหวี พบว่า ทำการค้นเส้น หรือร้อยเส้นยืน จากนั้นนำเส้นด้ายมาร้อยเข้ากับพืม โดยการร้อยผ่านช่องพันหวีแต่ละช่องทุกช่อง ๆ ละ 2 เส้น แล้วใช้ท่อนไม้ไผ่เล็ก ๆ สอดเข้าไปในวงเส้นด้ายที่ร้อยเข้าช่องพันหวี เพื่อทำการซึ่งเส้นด้ายให้ตึง และจัดเรียงเส้นด้ายให้เรียบร้อย ส่วนด้านหน้าของพืมก็จะมีท่อนไม้ไผ่เช่นเดียวกับด้านหลัง เพื่อทำการซึ่งเส้นด้ายให้ตึงเช่นเดียวกับด้านหลังของพืมที่กล่าวมาแล้ว จากนั้นให้ทำการเก็บตะกอกพืมแบบ 2 ตะกอก ก็จะได้ชุดพืมทอผ้าที่พร้อมสำหรับการทอผ้า

1.4 ขั้นตอนการต่อเส้นด้ายยืน พบว่า การต่อเส้นยืน คือ การนำเส้นไหมเส้นยืนมาผูกต่อกับเส้นด้ายในซี่พันหวี โดยทำการต่อที่ละเส้นจนหมดจำนวนเส้นยืน เมื่อต่อเส้นไหมเข้ากับเส้นไหมที่อยู่ซี่พันหวีเรียบร้อยแล้วก็ให้ทำการม้วนเส้นยืนด้วยแผ่นไม้ พร้อมทั้งการจัดเรียงระเบียบของเส้นไหมตามช่องพันพืมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จากนั้นก็ทำไปติดตั้งเข้ากับหูกทอผ้า หรือที่ทอผ้า เพื่อการเก็บเขาลาย หรือตะกอกต่อไป ก่อนทำการทอผ้าจะต้องใช้แปรงจุ่มน้ำแป้งทาเคลือบเส้นยืนที่อยู่ในกีก่อน เพื่อให้เส้นกลมมีความแข็งแรง เส้นไหมไม่แตกเป็นขน เนื่องจากกระทบกับช่องพันพืมเวลาทอผ้า

1.5 ขั้นตอนการเก็บตะกอก พบว่า ตะกอกเป็นส่วนสำคัญมากในการทอการเก็บตะกอกต้องนำเส้นยืนแต่ละเส้นมาต่อกัน และผูกเส้นยืนแต่ละเส้นไว้ด้วยกัน เพื่อจะทำให้เกิดลวดลายในแต่ละเส้นอย่างสวยงามตามที่ผู้ทำต้องการ ส่วนประกอบของกีกทอผ้า เพื่อแยกเส้นยืนให้ขึ้นลงขัดกับด้ายเส้นพุ่ง โดยมีท่วงหรือตะกอกคล้องเส้นยืน มีไม้สอดเป็นโครงยึดไว้กับโครงกีก และโยงกับไม้เหยียบหูกการยกตะกอกเป็นการแยกเส้นยืนโดยการเหยียบหูกขึ้นลงขณะทอ การเก็บตะกอกหรือเก็บเขาแตกต่างกันไปตามลักษณะของผ้า ตะกอกมี 2 ชนิด คือ ตะกอกลวด ส่วนใหญ่ใช้กับเครื่องทอผ้าในโรงงานอุตสาหกรรม ตะกอกเชือก ใช้กับเครื่องทอผ้าหรือที่ทอผ้าพื้นบ้าน

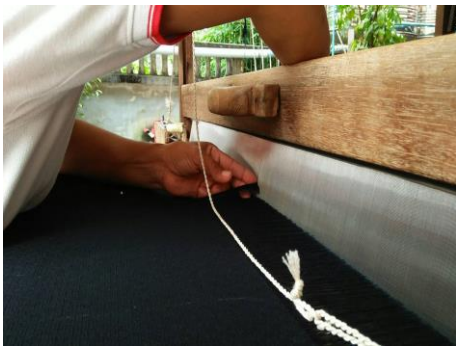
1.6 ขั้นตอนการทอ พบว่า หลักของการทอผ้า ก็คือ การทำให้เส้นด้ายสองด้ายสองกลุ่มขัดกัน โดยทั้งสองพวกตั้งฉากกันเส้นด้ายพวกหนึ่ง เรียกว่าเส้นด้ายยืน และอีกพวกเรียกว่าเส้นด้ายพุ่ง ลักษณะของการขัดกันของด้ายพุ่ง และด้ายยืนจะขัดกันแบบธรรมดาที่เรียกว่า ลายขัด หรืออาจจะเพิ่มเทคนิคพิเศษ เพื่อให้ผ้ามีลวดลายสวยงาม และแปลกตาเมื่อซึ่งด้ายเข้ากับก็เป็นที่ยอมรับแล้วก็ใช้กระสวย ซึ่งบรรจุเอาหลอดด้ายใส่ไว้ในร่องของกระสวยสำหรับสอดเส้นด้ายในแนวขวา (พุ่ง) การสอดก็จะต้องสอดกลับไปกลับมาอยู่เสมอมเวลาสอด 1 ครั้งก็ต้องเหยียบ 1 ครั้ง และใช้พืมกระทบจัดให้เข้ากัน เพื่อคัดเส้นด้ายให้แน่นเข้ามือยืนไปไม่ถึงก็ปลดเส้นด้ายที่ซึ่งก่อน แล้วม้วนเข้าไปในไม้ม้วนผ้าจะตั้งทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ ต่อไปจนกระทั่งเสร็จแล้ว จึงเอาม้วนผ้าที่ทอได้ออกก็เป็นอันเสร็จสิ้นการทอผ้า

ภาพที่ 1 แสดงการกรอเส้นด้าย

ภาพที่ 2 แสดงการทอเส้นด้าย

ภาพที่ 3 แสดงการร้อยพันหรี

ภาพที่ 4 แสดงการต่อเส้นยืน

ภาพที่ 5 แสดงการเก็บตะกอก

ภาพที่ 6 แสดงการทอผ้า

2. แนวทางการอนุรักษ์ และการพัฒนาของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 การอนุรักษ์ผ้าทอ พบว่า ให้ความรู้เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงในตัวของบุคคลในที่นี่หมายถึง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผ้าทอบ้านมะม่วงปลายแขนในด้านต่าง ๆ เช่น ความงดงาม ประโยชน์ใช้สอยความทนทาน และการเป็นสิ่งที่แสดงของเอกลักษณ์ของชาวเมืองนครที่ควรภาคภูมิใจการให้ความรู้ดังกล่าวอาจทำได้หลาย ๆ ทาง เช่น ครอบครัวยุคใหม่ เป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญมากในการทำให้สมาชิกในครอบครัวค่อย ๆ เกิดความชอบมองเห็นความงดงามของคุณค่าผ้าทอ โดยแม่มีบทบาทให้ความรู้ตลอดจนพ่อนำผ้าทอมาใช้ในชีวิตประจำวัน และโอกาสพิเศษต่าง ๆ โรงเรียน หรือสถานศึกษาทุกระดับควรนับว่าเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และภาคภูมิใจในศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น โดยอาจจะสอดแทรกเข้าไปในวิชาที่เกี่ยวกับสังคมศึกษา ศิลปะศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม หรือพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

2.2 การพัฒนาผ้าทอ พบว่า การสร้างสรรค์ และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วย เพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการลดจนการป้องกัน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

2.3 การส่งเสริมกิจกรรม พบว่า ส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าได้ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มทักษะ และความรู้ความสามารถ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้ในอนาคตให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด และจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในศักยภาพของตนเอง

2.4 การเผยแพร่ภูมิปัญญา พบว่า สมาชิกในกลุ่มทุกคนได้มีการเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ให้กับเด็กนักเรียนนักศึกษา และผู้ที่สนใจในการอนุรักษ์ผ้าทอ หรือผู้ที่สนใจในการหารายได้เสริมทุกคนยินดีให้ความรู้ที่มีพร้อมที่จะเผยแพร่พอสมควร และยินดีให้คำปรึกษาวิธีการทำ หรือวิธีการอื่น ๆ ของผ้าทอสำหรับผู้ที่สนใจในการทำผ้าทอที่บ้านของเทศบาลตำบลท่าจิว

2.5 การฟื้นฟูภูมิปัญญา พบว่า การฟื้นฟูเป็นการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วทำให้มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่ทำให้เยาวชนหันมาสนใจผ้าทอที่บ้านกันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผ้าทอยกดอกชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในท้องถิ่นที่ความค่าแก่การอนุรักษ์ และได้รับความฟื้นฟูภูมิปัญญาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการสืบทอดความรู้ สืบทอดวิถีชีวิตนี้ให้คงอยู่ต่อไป

2.6 การถ่ายทอดภูมิปัญญา พบว่า มีการถ่ายทอดความรู้ ในการอนุรักษ์ผ้าทอให้กับคนในชุมชนมีการสอนการทอผ้า และฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจ เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ให้กับคนทั่ว ๆ ไป ได้รู้จักมากขึ้น จนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การถ่ายทอดความรู้ในการอนุรักษ์ผ้าทอให้กับคนในชุมชน เพื่อสืบทอดรุ่นต่อ ๆ ไป เพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 1 แสดงเกียรติบัตรการจัด
นิทรรศการในวันงานวิชาการ

ภาพที่ 2 แสดงเกียรติบัตรอนุรักษ์ศิลปะ
หัตถกรรมพื้นบ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. วิธีการทอผ้าของกลุ่มอาชีพการทอผ้าจากเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักอนุรักษ์ และตรวจสอบมาตรฐานหมอนไหม กรมหมอนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มปป.) ได้กล่าวถึง การทอผ้า ยกมีกระบวนการทอโดยเพิ่มลวดลายผ้าให้เป็นพิเศษขึ้น มีขั้นตอน และวิธีการทอคล้ายการทอผ้าซิดหรือผ้าจก แต่ต่างกันที่บางครั้งฝ้ายจะทอเป็นลายพิเศษ มีตะกอเขาลอยยกดอกแยกเส้นยืนต่างหาก จะยกครั้งละกี่เส้นก็ได้ ขึ้นอยู่กับการออกแบบลายทอต้องการลวดลายอย่างไร มีลายมีเชิงที่แปลกออกไป การทอจึงต้องใช้ขั้นตอนและวิธีการเก็บลายด้วยไม้เรียวปลายแหลม ตามลวดลาย ที่กำหนดจนครบ คัดยกเส้นยืนขึ้นเป็นจังหวะ มีลวดลายเฉพาะส่วนสอดเส้นพุ่งไปสานขัดตามลายที่คัดไว้ การเก็บตะกอเขาลอยยกดอกเพื่อผู้ทอจะได้สะดวกไม่ต้องคัดเก็บลายที่ละเส้น เป็นความสามารถและเทคนิคเฉพาะตัวของช่างแกะดอกผูกลาย ซึ่งการร้อยตะกอเขาลายนี้ใช้เวลามาก เพราะต้องทำด้วยมือทั้งหมด บางลายเสียเวลาหลายเดือนกว่าจะมัดเขาเสร็จ และเมื่อร้อยตะกอเสร็จแล้ว ถ้าเป็นก็กระตุกก็จะทอได้รวดเร็วแต่ถ้าเป็นก็โบราณก็จะทอได้ช้า การทอผ้ายกดอกนี้สามารถตกแต่งลวดลายให้สวยงาม และทอออกมาได้หลายสี

2. แนวทางการอนุรักษ์ของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วง ปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบ้านหนองเงือก จังหวัดลำพูน (2555) ได้กล่าวถึง ให้ความรู้ที่มั่นคงเรื่องความงาม ประโยชน์ ความทนทาน และเอกลักษณ์ที่ควรภาคภูมิใจ โดยความรู้หลายทาง เช่น ครอบครั้ว หรือครูให้เกิดความเข้าใจ และภาคภูมิใจ ในศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น อีกทั้งยังมีสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และเผยแพร่ ในขณะที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในการสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติหรือท้องถิ่น พร้อมทั้ง การรณรงค์การใช้ผ้าทอในหน่วยงานของรัฐ หรือสนับสนุนการใช้ผ้าทอในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาตลาดขายผ้าทอให้มีความสวยงามมากขึ้น เพื่อที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ในเรื่องการตลาดเป็นการส่งเสริมอาชีพในด้านอาชีพ ในด้านการกระจายสินค้า

2. ควรศึกษาเรื่อง วิธีการทำตลาดขายผ้ายกของกลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ควรศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้ายกเมืองนคร กรณีศึกษา ชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขน เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

บ้านหนองเงือก จังหวัดลำพูน. (2555). *วิธีการอนุรักษ์การทอผ้าไหม*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก http://lampoonweavingnongmermaid.blogspot.com/2012/10/blog-post_8163.html. (สืบค้นข้อมูล 20 กันยายน 2559).

ผ้ายกเมืองนคร. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก http://www.qsds.go.th/silkcotton/k_15.php. (สืบค้นข้อมูล 20 กันยายน 2559).

ละออง บัวเพชร. (2559). *กลุ่มผ้ายกบ้านมะม่วงปลายแขน*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก www.thaitambon.com. (สืบค้นข้อมูล 20 กันยายน 2559).

วชิรพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์. (2545). *ผ้าทอลวดลายใหม่ เอกลักษณ์ พิษณุโลก*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.banmuang.co.th> (สืบค้นข้อมูล 20 กันยายน 2559).

สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (มปป.).